

GÜNEYDOĞU VE MİLLİ BÜTÜNLÜĞÜMÜZÜN COĞRAFI - TARİHİ TEMELLERİ

Yrd. Doç. Dr. Muammer GÜL*

Tarih boyunca insanoğlunun meydana getirdiği medeniyetin gelişmesi dikkate alındığında, bu gelişmelerin bazı umumi kanunlara dayandığı görülecektir. Bu umumi kanunlar insan / cemiyet, inanç sistemi / din, fiziki çevre / coğrafya gibi üç esas temele dayanır. Bu umumi kanunlar içerisinde fiziki çevre / coğrafya dikkate değer bir oluşum arz etmektedir. İnsan, üzerinde yaşadığı coğrafyanın tabii bir parçasıdır, ondan ayrı düşünülemez. Dolayısı ile tabiatın üzerinde barındırdığı bütün canlılar için de geçerli olan kanunları, insan toplulukları için de geçerlidir. Zira tabii olaylar ile tarihi olaylar arasındaki ilişki ve benzerlikler de ancak bu açıdan izah edilebilir. Tarihi olayların izahında, tabiat kanunlarının tarihe tatbiki ya da tabiat kanunlarından istifade, daha doğru teşhisler yapmamızı sağlayacaktır.

Büyük İslam filozofu İbn Haldun, coğrafyaların insanların yapısı, mizacı, dilleri, ırkları ve renkleri üzerinde etkili olduğunu ve cemiyetlerin tekamülünün de coğrafya ile doğrudan alakalı olduğunu ilk defa ortaya koymuştur¹. Tabiatıyla insan topluluklarının meydana getirdiği DEVLET mekanizmasını da bundan ayrı düşünmek mümkün değildir. Bundan dolayı devletlerin teşkilat ve gelenekleri, idari taksimatları, ekonomik yapı ve politikaları ve özellikle dış politikaları hemen her zaman ve her yerde üzerinde ya da yakınında yaşadıkları coğrafyaların özelliklerine bağımlı olmuştur. Buna bağlı olarak bir bölgenin tarihini aydınlatabilmemiz için o bölgenin coğrafi yapısını ve özelliklerini, üzerinde barındırdığı topluluk ve

* Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.
1 İbn Haldun, **Mukaddime**, C.I. (Çev. Zakir K. Ugan) Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1986, S. 100 - 215.

devletlerin tarihi ile ilişkisini tam olarak ortaya koymamız gerekmektedir. Çünkü her coğrafi yapı, umumi bir karakter ortaya koymaktadır.

İşte tarihi hadiselerle tesir eden de coğrafyaların bu umumi karakteridir. Coğrafyalar değişmeyeceğine göre bu umumi karakterlerin de değişmesi söz konusu olamaz. Ancak coğrafyaların yapı ve özelliklerinin oluşturduğu umumi karakter, adeta bir organizma gibi tabii unsurların çevrelediği, bir bütünlük içinde anlam kazanabilir.

Aşağıda tarih ile coğrafya arasındaki ilişkiyi Güneydoğu Anadolu bağlamında ele alacağız. Ancak tarih ile coğrafya arasındaki ilişkiyi açık ve bir bütün olarak yansıtan Avrupa misalini burada hatırlatalım. Bilindiği gibi ilk çağlarda Avrupa kıtası büyük oranda Roma İmparatorluğunun kontrolü altındadır. Roma İmparatorluğu ise Akdeniz'i bir iç deniz haline getirerek Avrupa'yı bütün dünyaya taşımıştır. Roma İmparatorluğunun yıkılması, Avrupa'yı dünyadan koparan ilk adımdır. Daha sonra Müslümanların Akdeniz'e hakimiyeti Avrupa'yı dünyadan tamamıyla koparmıştır. Bu durum Avrupa'nın siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel vb. sahalarda tamamıyla kendi içine kapanık, kara Avrupasına has bir yapılanma meydana getirdi ki, biz buna Feodal Çağ ya da Feodal Avrupa diyoruz. Karolenjlerle başlayan bu süreç; Haçlı Seferleri ile Avrupa'nın Doğuya ve Coğrafi keşifler ile yeni dünyalara yönelmesi ve tanışması, Avrupa'nın çehresini değiştirmede önemli rol oynamış ve coğrafi olarak denizler vasıtasıyla yeniden dünyalı bir konuma kavuşmuştur. Avrupa tarihindeki değişimde coğrafi konumdaki değişimin rolünü görmek mümkündür.

Peki Anadolu coğrafyasının yapısı ve özellikleri nelerdir? Nasıl bir umumi bir karakter ortaya koymaktadır ve coğrafi bir bütünlük anlamında hangi tabii unsurlara dayanmaktadır?

Anadolu, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarını birbirine bağlayan önemli bir konumdadır. Akdeniz ve Karadeniz'e açık konumu ve bu denizleri birbirine bağlayan boğazları ile siyasi ve iktisadi açıdan doğu - batı ve kuzey - güney istikametinde bir geçiş yolu olmakta, eski dünya üzerindeki doğ-

rudan münasebeti ile bu bölge üzerinde bir hakimiyet kurabilmektedir. Diğer taraftan Anadolu coğrafyası, tarihin tanık olduğu bir çok medeniyete ev sahipliği yaparak, yaşamaya ve medeni inkişafa çok müsait bir bölge olduğunu da göstermiştir.

Anadolu, kuzeyde ve güneyde, doğu - batı istikametinde uzanan dağ silsilesi ile tabii bir savunma hattı oluşturmaktadır ki bu hat dar anlamda Anadolu'nun ilk tabii hudutlarını teşkil etmektedir. Bu coğrafi yapı, Anadolu'yu kuzeyden ve güneyden gelen saldırı ve istilalardan korumuştur. Tarih, Kırım merkezli ya da Suriye ve Irak merkezli güçlerin Anadolu üzerinde hakimiyet kurduklarına tanıklık yapmamıştır. Ancak bir coğrafyanın tabii hudutlarını tam tespit edebilmek için onun oluşturduğu hinterlanda bakmak gerekmektedir.

Anadolu, tabii coğrafyası ve mevki itibariyle hinterlandı geniş olan bir coğrafyadır. Bu coğrafyaya hakim olan güçler, kısa zamanda çevresine doğru bir gelişme gösterirler. Çevresinin cazibe merkezi olur veya çevresini etki altına alır.

Anadolu'nun bu etkisi tabii coğrafyası ile sınırlıdır. Bu sınır, doğuda Kafkas dağlarının batısı, batıda tuna nehri tabii sınır olmak üzere Bulgaristan, Makedonya ve Arnavutluk'tan Adriyatik'e ulaşırız. Güneyde ise, Kıbrıs adası dahil Şam - Kerkük çizgisinin kuzeyindedir. Bu sınırlar Hitit, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemleri dahil olmak üzere daima Anadolu'ya bağlı kalmıştır. Suriye, Kuzey Irak, Kıbrıs, Balkanlar ve Gürcistan - Azerbaycan hattı içerisindeki toprakların kaderinin tarih boyunca Anadolu'nun kaderi ile aynı olması da bunu göstermektedir².

Çerçevesini çizdiğimiz bu tabii hudutların içerisinde Güneydoğu Anadolu'nun konumu nedir? Ve tarihi - coğrafi perspektifte milli bütünlüğümüz açısından nasıl bir mana ifade etmektedir?

Şunu hemen belirtelim ki devletlerin tabii sınırları gibi beşeri ve kültürel sınırları da vardır. Anadolu coğrafyası ve bu coğrafya üzerinde ku-

2 Mustafa Öztürk, *Tarih Felsefesi*, Elazığ - 1999, S. 54.

ruhan devletlerin hakimiyet alanlarını da bu nazarla değerlendirmek yerinde olacaktır.

Yukarıda da zikrettiğimiz gibi tarihte Anadolu'ya hakim olan devletler, aynı zamanda Anadolu'nun tabii sınırlarına da hakim olmuşlardır. Bu çerçevede Anadolu'nun güney bölgesinin tarihin ilk dönemlerinden bu yana Anadolu'ya bağlı olduğu görülmektedir. Çünkü Anadolu'nun güneyindeki Suriye coğrafyası hiçbir dönemde büyük bir siyasi güç çıkaramamış, Anadolu ile Mısır arasında tabii bir hudut teşkil etmiştir. Tarihin ilk antlaşması olan Kadeş Antlaşması Suriye'de cereyan etmesine rağmen Mısır ve Hitit hakimiyetlerini temsil ediyordu. MÖ XIV yy.da Amarna Çağı'nda tarihte ilk defa "Beynelmilelik" mefumu kullanıldığında, bu ilişkilerin mihrini Anadolu, Mısır ve Mezopotamya teşkil ediyordu. Ve yine tarihte ilk defa olarak "Büyük Devlet", "Küçük Devlet" mefhumları kullanılırken; Anadolu, Mısır ve Mezopotamya Büyük Devlet'i, Suriye ise Küçük Devletleri temsil ediyordu.³

Güneydoğu Anadolu'yu da içine alacak şekilde Halep - Kerkük hattının tarih boyunca tabii bir sınır olması bu bölgenin ayrı bir hususiyetini de ortaya koymaktadır.

Doğu Anadolu, Anadolu'nun doğudan gelen göçlerinin kapısı olmuştur. Ancak bu istila ve göçlerin ilk durak yeri ise, Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye olmuştur. Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Orta Doğu ve Kafkaslara açık olması bakımından stratejik bir öneme sahiptir. Bu nedenle Asya, Kafkasya ve İran kültürlerinin tesiri altında kalmıştır. Güneydoğu ayrıca Arap, Hıristiyan ve Yahudi kültür odaklarının oluşturduğu bir etki alanı içinde de bulunmuştur. Belki de yörenin yerleşik bir kimliğe ulaşamamasında bu akış çizgisinin tesiri düşünülebilir⁴.

Bundan dolayı bu bölgeler tarihin ilk dönemlerinden beri kavimlerin, kültürlerin bir kaynaşma bölgesi olmuş ve tarihin hiçbir döneminde ho-

³ Firuzan Kınal, *Eski Anadolu Tarihi*, TTK, Ankara, 1991, S.88, 89, 93, 99, 112, 115.

⁴ Orhan Türkdöğün, "Doğu ve Güneydoğu Kimliği Hakkında Öneriler ve Çözüm Yolları", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*; Nisan 1995, Ş. 95, s. 5.

mojen - standart bir kültür ortaya koyamamıştır. Yukarıda bu bölgenin güçlü siyasi yapılar ortaya çıkaramamıştır dememizin temel sebebi de budur. Bölgenin bu umumi karakteri pasif - edilgen bir manzara ortaya koymuş ve aynen Kafkasya ve Balkanlar gibi hep dışarıdan idare edilen bir bölge olmuştur.

VIII. ve IX. yy'da Anadolu'ya olan İslam akımlarından sonra onlardan daha etkili ve kalabalık olarak Doğu Anadolu ve Kuzey Suriye'ye XI. yy'da Müslüman Türk göçü gerçekleşecektir. Dikkat edilirse, Anadolu'nun fethinden ve Türkleşmesinden önce, adeta ona öncülük edeceğine Güneydoğu bölgemiz ve Kuzey Suriye Türkleşecektir. Daha Malazgirt Savaşı kazanılmadan Türkler bütün Suriye'yi kat ederek Filistin'e gelmişler ve burada bir Türkmen Beyliği kurmuşlardır⁵. Güneydoğu Anadolu, bu dönemde de doğudan gelen göçlerin durak yeri olmuştur. Özellikle Urfa, Harran ve Birecik bölgesi yoğun Türkmen göçüne sahne olmuştur⁶. Ancak bu bölgenin bir hususiyeti de, gelen göç dalgalarının aynı zamanda dağıtım merkezi olmasıdır. Türk toplulukları buradan Suriye - Filistin bölgesinin, İç ve Batı Anadolu bölgesine dağılıyorlardı. Zira Hz . İbrahim'in Harran bölgesinden Filistin'e gitmesi bu genel çizgiyi izah etmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti'ni kuran Süleymanşah ve kardeşleri de önce bu bölgeye gelmişler ve daha sonra buradan batıya göç etmişlerdir. Yine Osmanlı Beyliği'ni kuran Kayıların Karakeçili aşireti önce bu bölgeye yerleşmiş daha sonra bir kısmı Batı Anadolu'ya göç etmiştir. Ayrıca Anadolu Selçukluların kurucusu ve Türkiye Türklerinin atası olarak kabul edilen Süleymanşah'ın bugün Caber Kalesi'nde yatıyor olması, Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye'nin Anadolu'nun tabii bir parçası olduğunu göstermektedir.

5 Sıbt İbn Cevzi, *Miratu'z - Zeman fi Tarihu'l Ayan* (Yay. Ali Sevim) TTK. Basımı Ankara 1968, s. 153, 157; Muammer Gül, "XI. XIII. yy.'larda Kudüs", yayınlanmamış doktora tezi Elazığ 1997, s. 45, 51; Ramazan Şeşen, "Selçuklulardan Önce Şam (Suriye ve Filistin) Diyarında Türklerin Rolü," *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 65, s. 144 vd. Ali Sevim, *Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi*, TTK, Ankara 1985, s. 43, 44.

6 Ali Sevim, *Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi*, s.32, 35 vd; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, Nakışlar Yayınevi, İstanbul 1984, s. 1-76.

Böylece XI. asırda başlayan bu yoğun göçler ile Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye sadece Anadolu'nun tabii sınırlarına değil, aynı zamanda beşeri ve kültürel sınırlarına dahil olmuştur. Öyle ki artık bir aşiretler topluluğunun değil, millet hayatını idrak etmiş olan Anadolu Türk halkının milli sultanı I. Alaaddin Keykubad döneminden itibaren beşeri ve kültürel açıdan da Güneydoğu Anadolu, Anadolu bütünlüğü içinde yer almakta idi.

Bu durum, Anadolu Selçuklularının son yıllarında, önce Harzemşah Türklerinin istilası, arkasından da Moğolların tahribatı ve Memluklar ile olan savaşların bu bölgede cereyan etmesi, bölgenin ekonomik ve sosyo - kültürel yapısını zayıflatmıştır. Ayrıca bu dönemde Anadolu'da merkezi bir güç olmadığı için Memluklar Kuzey Suriye ile Güney Doğu Anadolu ve Çukurova'yı kendi siyasi sınırları içine almışlardır. Zikrettiğimiz çerçevede bunun böyle olması da normaldir. Zira tarih boyunca Mısır'a hakim olanlar, Mısır'ın emniyetini sağlamak için elde tutulması şart olan bir bölge olarak Suriye'yi görmüşlerdir. Bu siyaseti en etkili biçimde uygulamak isteyen devletlerden biri de Memluklardır⁷. Ancak Kuzey Suriye ve Güneydoğu Anadolu, Anadolu'nun tabii sınırları içerisinde olduğu için, nasıl buradaki Eyyubi Melikleri kendi merkezleri olan Mısır'a değil de Anadolu'ya dayanmak istemişlerse, Memluk valileri (naibleri) ya da bu bölgedeki Türkmen beylikleri ve toplulukları da Mısır'a karşı daima direnmişler ve bu da Memluk sultanlarının bu bölgeye sık sık seferler düzenlenmesine sebep olmuştur.

Burada şunu da ayrı bir husus olarak belirtmek gerekmektedir ki belli bir coğrafyanın yerini ve konumunu tayin etmede önemli kriterlerden biri de o bölgenin, devletlerin idari taksimatlarındaki durumu ve aldığı isimlerdir. Güneydoğu Anadolu tarihin hiçbir döneminde Anadolu hinterlandı dışında mütalaa edilmemiştir. İslam fetihleri esnasında da Diyar-ı Mudar adı altında ayrı bir idari üniteyi oluşturuyordu⁸. Memluk Devleti

7 Kazım Yaşar Koprıman, **Mısır Memlukları Tarihi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 134.

8 El- Belazuri, **Fütuhu'l Buldan** (Çev. Mustafa Fayda), Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara 1987 s. 143.

idari taksimatında da “Güneydoğu Anadolu” ve “Çukur Ova” diye bir tabir söz konusu olmamıştır⁹.

Diğer taraftan XIII. yy ortalarında Moğolların şahsında yabancı tahakkümüne karşı başlayan milli refleks, beylikler ve Osmanlılar devrinde Anadolu halkının heyecanla hissettiği milli bir bilince dönüşmüştür. Bu milli bilinç, Anadolu'nun tabii coğrafyası üzerinde meskun toplumun standart bir kültüre dayanan müstereklerinin oluştuğunu göstermektedir. XV. yy'da Şam, Halep, Diyarbakir, Van, Kars, Erzurum ve Batum çevrelerini içine alarak kuzeye yönelen bir çizgi ile Balkanlarda Rumeli parçasını içine alan batı çizgisi arasındaki geniş topraklarda tamamıyla hakim kitle olan Türk toplumu kökü ve tarihi eski Türkmen boylarına dayanan Türk ahaliyi teşkil ediyordu¹⁰. Böylece Anadolu'nun tabii ve coğrafi sınırları üzerinde toplumsal sınırları da oluşuyordu. Osmanlılar devrinde Anadolu coğrafyasının tabii, beşeri ve kültürel sınırlarını, Osmanlı Miri Rejimi içerisinde daha açık bir şekilde ortaya koymak da mümkündür¹¹. Miri Rejim, devletin idari, askeri ve iktisadi düzeninin tam anlamıyla uygulandığı ve tımar sistemine dayanan bir uygulamadır. Bu sistem esas olarak Türklerin yaşadığı bölgelerde uygulanabiliyordu. Miri rejimin sınırları ise Şam'dan kuzeydoğuya doğru Suriye Çölü'nü hariçte bırakarak Rakka'yı içine alıp Bağdat'ın kuzeyinden Tebriz'e ulaşır. Rumeli'de ise Tuna Nehri'ni tabii sınır almak üzere Bulgaristan, Makedonya, Bosna ve Belgrad'ı içine alıyordu¹². Bu Türklerin genel olarak yaşadıkları bölgeler olup miri rejimin de uygulandığı bölgelerdir. Güney bölgesinde Şam çevresindeki Türk nüfusu çok yoğun olmadığı için tımar sistemi tam uygulanamamış, ancak Halep'e doğru yoğunlaşan Türk nüfus tımar sisteminin burada esas alınmasını sağlamıştır. Bugün Halep bölgesindeki Türkçe yer adlarının yoğunluğu da bu durumu ortaya koymaktadır¹³. Bu da göstermektedir ki Gü-

9 Koprman a.g.e., s. 161.

10 M. Akdağ, *Türkiyenin İktisadi ve İctimai Tarihi*, c. II, Ankara 1979, s.29.

11 M. Öztürk, “Osmanlı Miri Rejiminin Misak - ı Milli ile Münasebetleri”, *Genelkurmay Başkanlığı Beşinci Askerî Tarih Semineri Bildirileri I.*, Ankara 1996, s. 186 - 192.

12 Öztürk, a.g.m., s. 188.

13 Enver Çakar, H. 931 (M.1524-1525) tarihli ve 125 numaralı Halep İcmal Defteri (Fırat Üniversitesi Sos. Bil. Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 1993 s. 156,181.

neydoğu idari, askeri, mali, kültürel ve toplumsal olarak Anadolu'nun tabii bir parçasıdır. Anadolu coğrafyasının bu tabii sınırlarını, I. Dünya Savaşı sonundaki işgallere karşı gösterilen tepki ve direnişlerin izlerini takip ederek de teşhis edebiliriz. Osmanlı orduları Sina'dan Anadolu'ya doğru çekilirken, İngilizler de işgallerini bu hat üzerinde sürdürüyorlardı. Filistin bölgesinin işgaline karşı herhangi tepki yükselmezken, Şam'ın işgali ile birlikte direniş konuşulmaya başlanmış, Halep bölgesine gelindiğinde ise tam bir teşkilatlanma ortaya çıkmıştır. İngilizlerin Suriye'de Türklere karşı topyekün bir isyan planları suya düşmüştü. Aksine burada ilk Müdafaa - i Hukuk Cemiyetleri ortaya çıkarken, Halep merkez olmak üzere İSTİKBAL Cemiyeti gibi gizli cemiyetler de kurulmuştur¹⁴. İşgal Güneydoğu Anadolu şehirlerine ulaştığı zaman ise fiili bir direniş ortaya çıktı¹⁵. Bu neyi izah etmektedir? Bu Anadolu coğrafyasının tabii sınırlarına ulaşıldığını göstermektedir. Milli Mücadele'mizin hedefini ve programını oluşturan Misak - ı Milli sınırları da burada dikkate değer. Misak - ı Milli sınırları yukarıda tarihi seyri içerisinde zikrettiğimiz Anadolu'nun tabii sınırlarıyla ile tam anlamıyla örtüşmektedir. Bu da Misak - ı Milli sınırları ile Osmanlı Miri Rejimi arasındaki ilişkinin ne kadar anlamlı olduğunu göstermektedir¹⁶. Aynı zamanda Misak - ı Milli sınırlarımızın ne kadar gerçekçi olduğunu ortaya koymaktadır. İngilizlerden sonra Fransa'ya karşı Suriye'de bir mücadele başlamış ve bu mücadeleyi yürütenler Anadolu'daki Kuva - yı Milliye ile dirsek temasına girmişler ve işgalcilerle karşı her konuda ortak hareket etmişlerdir. 1918 sonlarından 1922 yılına kadar bu ortak hareket stratejisi sonucunda Milli Mücadeleciler, Suriyelilere Fransızlar karşısında her türlü yardımı yaparken Halep'ten, Beyrut'tan Kuva - yı Milliye'ye para yardımı geliyordu¹⁷. Bu yardımlaşma bile sadece karşılıklı menfaate dayanmayıp bu coğrafyanın birlik adına

14 Abdulkerim Refik, **Türkiye - Suriye İlişkileri**, 1918 - 1926, (Çev. Sabahattin Samur), TD.AD, S. 88, İstanbul, Şubat 1994, s. 52 - 59 - 60.

15 Ali Saib Ursavaş, **Kilikya Faciaları ve Urfa'nın Kurtuluş Mücadelesi**, İstanbul Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şükerası, 1340; İsmail Özçelik, **Milli Mücadelede Güney Cephesi URFA**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 141 vd.; Cemil Hacıkamiloğlu, **Şanhurfa'nın Kurtuluşu Alirza Urfa Mücadelesi** (Yayına Hazırlayan M. Akalın) Şanhurfa 1985.

16 Öztürk, a.g.m., S. 188-189.

17 Ömer Umar, "Milli Mücadele Dönemi Türkiye Suriye İlişkileri", TD.AD, S.102 İstanbul 1996, s.5-11.

ortaya koyduğu bir tepkidir. İngiltere'nin Güneydoğu faaliyetlerinin sorumlusu Binbaşı Noel, gönderdiği raporlarında; bölge halkının İngilizlere ve Avrupa'da Kürtçülük yapan Şerif Paşa gibi kişilere düşman olduğunu belirttiikten sonra; bölgede rastlanan Türk yanlısı tavrın ne İstanbul, ne de Müdafâ - yı Hukukçuların gayretleri sonucu yeşerdiğini; bunun halkın tabii insiyatifinden kaynaklandığını zikredercektir ¹⁸.

Sonuç olarak Anadolu'nun en zayıf olduğu bir dönemde Güneydoğu Anadolu halkının Türkü, Kürdü ve Arabı'nın büyük ekseriyeti ve hatta bazı gayr - ı müslim unsurların da iştiraki ile Milli Mücadele'yi başlatması adeta ona öncülük etmesi, tarihi - coğrafi temellere dayanan bir vakiadır. Bu bir tesadüf değil, coğrafyanın umumi karakterinin tarihi hadiselerle bir tesiridir. Nasıl yüzyıllar önce bölge Anadolu'nun fethinin merkezi ve öncüsü olmuşsa, Milli Mücadele hareketinde kazanılan ilk cephesi olması ve dolayısı ile hem TBMM'nin açılması, hem de yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının da öncülüğünü yapmıştır.

18 Mim K. Öke, İngiltere'nin Güneydoğu Anadolu Siyaseti ve Binbaşı W. C. Noel'in Faaliyetleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1988, s. 43.

ÖZET

Tarihi hadislerin izahında, Tarihi olaylar ile tabii olaylar arasındaki ilişki ve benzerliklerin daima dikkate alınması gerekir. İbn Haldun'un coğrafyaların insanlar üzerindeki tesirlerine dair görüşü bu ilkeye temel teşkil etmektedir.

Toplumlar üzerinde tesir icra eden coğrafya, üzerinde bulunan DEVLET'ler üzerinde de benzer tesirler icra eder. Dolayısı ile her coğrafya bir takım umumi kanunlar ortaya koyar. Bütün zamanlar için geçerli olan bu kanunlar tabii oldukları coğrafyaların organik bir bütünlük arzetmelerinden kaynaklanmaktadır. Güneydoğu Anadolu bölgesi de tarihin ilk dönemlerinden beri coğrafi, siyasi, beşeri, ekonomik ve kültürel olarak Anadolu'nun tabii bir parçası olmuştur. Hititler ile Mısır, Bizans ile İslam, Osmanlı ile Memlükler arasındaki mücadelelerde ve en son işgallere karşı Milli Mücadele'nin bu bölgede başlaması ve ilk kazanılan cephe olması Güneydoğu Anadolu'nun, Anadolu'nun tabii bir parçası olduğunu göstermektedir.

Kısaca Osmanlı miri rejimi ile Misak-ı Milli'nin bu coğrafi-tarihi temeller üzerinde örtüşmesi başka türlü izah edilemez ve Güneydoğu Anadolu'nun milli bütünlüğümüz içindeki yeri belli coğrafi ve tarihi temellere dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Osmanlı, Türk, Suriye, Milli.

ABSTRACT

In the explanation of historical events, relationships and similarities between historical and natural events always must be considered. Ibn Hal-dun's opinion concerning to effects of geography on people is based on this principle

Geography effects a society and the state where they live. Therefore, geography imposes some kind of general rules which are influential at all times as they come from an organic integrity of geographics to which these rules are related. South East Anatolian Region has also been a natural part of Anatoli in the perspective of geography, politics, humanity, economics and cultur since the beginning of the history. In the struggles between Hit-tite and Egypt, Byzantine and Islam, Ottoman and Memluk, and beginning and first winning of National Struggle against to latest trespass have shown that South East Anatolia is a natural part of Anatolia.

In summary, coincidence of the miri regime of Ottoman and the Misak-ı Milli On this geographical-historical bases cannot be explained in another way, and the importance of South East Anatolia in our national integrity is based on certain geographical and historical facts.

Key Words: Anatolia, Ottoman, Turk, National, Syria.